

Bilder ur böndernas liv

Ur boken Vargatider på Stångenäset

Utgiven 1965 av Sven Rydstrand

I efterföljande protokoll berättas det om hur bönderna levde på sina gårdar och om hur de inte sällan tvistade med varandra om hemmansbruk och gränser emellan jordlotterna, om kreaturen, om köp och arv och mycket annat. Ibland får man intima bilder från gångna tiders folkliv på Stångenäset.

HALLS – 1661

Jens i Halls hade instämt Oluf i Backa för att hans svin uppåto någon havre för honom på åkern, vilket intygades av länsmannen Anders Torberndtsson och Olle i Halls, som det haver besiktigat och värderat skadan till en halv tunna havre. Svaranden kunde det skäligen inte emotsäga, vårfore tillsades honom att betala Jens en halv tunna havre.

BRATTÖN – 1664

Oluf i Rågårdsdal haver instämt överstelöjtnantens tjänare på Brattön Berthell Mårtensson samt Sven och hans hustru på Brattön, angående en ox, som gick med Swens i bet på Brattöns egendom och vart slaktader. Berthell nekar ej han ju visste när oxen tagen blev men säger att Bengt dragon tog den. Bengt kunde för sin dryckenskap nu därom intet besked göra. Swen och hans hustru säger att de inte visste när oxen togs och blev slaktader. Berthell tillägger dem det. Saken uppsattes till nästa ting, då Swen skall vidare lagfria sig från samma sak och dom givas.

Wilhelm Moritz von Posth

Stångenäs hembygdsförening
Fotoarkiv Sven Rydstrand

BRATTÖN – 1665

Välbemälte överstelöjtnant von Posths tjänare, Berthell Mårtensson och Bengt dragon, säger att Swenning Mattiassons hustru, Karin Mattsdotter i Brattön, rådde dem att taga och slakta Olles i Rågårdsdals oxen, som gick i bet på Brattöns egendom, och de likväl två gånger förut inför rätten bekant sig hava tagit och slaktat oxen och Karin varken varit med att taga eller slakta honom, som ock Karin därtill nu nekar.

Berthell beropar sig på fänriken Hendrick Skillts vittnesmål. Fänriken säger att han och Karin en gång stod och taltes vid, och då sågo de denna oxen gåendes på marken, och fänriken berömde oxen. Då svarade Karin: han är god för en riksdaler. Hon sade igen: visste jag vem oxen tillhörde, gäve jag gärna en riksdaler för honom. Eljest vad parterna hava sig emellan, vet han intet. Bengt dragon berättar åter att han inte hörde Karin rådde dem taga oxen eller var med och slakta honom.

Välbemälte överstelöjtnant von Posths fullmäktige, Nils Ericksson, fältväbel, sade att Swen hade tagit huden, burit den in uti en stolpebod och in i överstelöjtnantens kammare och limmat huden. Oluf i Rågårdsdal berättade, att då han fick huden igen, var han limmad, och oxen hade kommit på ägorna honom ovetandes. Swen nekar ej till att han limmat huden och säger att han ej tordes bekänna för Oluf om oxen, då han frågade efter honom. Profossen Jacob Lenneck sade att då han lade handklovarna på Berthell, bad Berthell hon Karin ville intredde för honom, men hon svarade; du haver intet så väl gjort emot mig, att jag skulle bedja för dig.

Efter dessa skäl och flera i rannsakingen tillförda samt Berthells och Bengts förra bekännelse, dömdes de för oxen de tagit att lida det straff, som deras husbonde dem pålägga vill efter sitt löfte, som herr överstelöjtnanten försont haver och förliktes nu med Oluf för oxen. Men Swen, som inte uppenbarade men döljde huden för fogden, botar 3 marker silver till kronan.

RÖED (RÖE) – 1666

Vid tinget på Broberg den 7 februari 1666: Välaktade Christen Ericksson andrager att hans husbonde och välbemälte fru, Margaretha Huitfeldt, haver förunt honom en hennes frälsegård Röed kallad här på Stångenäset i hans och hans hustrus livstid, vilket hans Kongl. Maj:t allernådigast sedan behagat honom konfirmera. Samma hemman Röed vill han nu själv bruka och bebo. Haver låtit säga bönderna därifrån före jul nästfölridna 13 dec. genom tvenne ärliga dannemän.

De bönder, som samma hemman åbo, nämligen Oluf Thorsson, Thore Olsson, Jacob och Jon Jonssöner, svarade att de hava fäst gården med en stor första taga först till herr Jens i Romelanda, därefter togo de honom av överste Firicks, och nu hava de givit fru Margaretha Huitfeldt taga och kännelse. Christen Ericksson sade han haver tilljudit dem genom tvenne dannemän bruk och säte på tvenne andra sin frus och husbondes frälsehemmans halvgårdar. De sade: hans vilja kunna de intet emotstå.

Recolverades: Bönderna må till nästa fardag vika gården, om Christen den bruka vill. Husen skola efter begäran bliva besiktade, om de vidare byggde är än som är till gårdens nytta.

BRATTÖN – 1665

Fältväbeln Nills Ericksson andrager det Karin och hennes piga haver mjölkat överstelöjtnantens kor. Pigan Börtha säger att matmodern bad henne. Matmodern förpliktade sig hon inte bett Börtha att mjölka överstelöjtnantens kor. Men hon bad henne tillse att hennes egna inte blev mjölkade av andra, vilket skett ofta.

Denna Börtha förnimmes vara en bortrymder hora ifrån ett annat fögderi, ty kunde hennes ord ej givas någon makt, utan hon lystes utur detta fögderiet att vika härifrån.

HERRMANSRÖD – 1665

Kiell och Anders Olufssöner i Herrmansröd sålde och skötte nu från sig och sina arvingar och till välbemälte herr general majoren Rutger von Askenberg, hans husfru och ädla arvingar, all sin anparts odelsjord i Herrmansröd, varföre de hava bekommit sin betalning efter sitt nöje.

BRÄCKE – 1667

Kerstin Jacobsdotter, en piga ifrån Bräcke, säger att hennes broder Hans Jacobsson haver tagit en stut ifrån henne, god för två och en halv daler, det Hans icke nekar. Honom ålades att betala sin syster inom 14 dagar. – Hon pretenderade desslikes, att Melkier Ericksson, en oskylld man, sitter på den gård Bräcke, som hennes salig fader haver sålt till Fru Margareta Hvitfeldt, förmenar det vara emot köpebrevets innehåll. Melkier sade, att han bytte gårdsbruk med Kerstins broder, Hans i Röd, och har fäst gården av frun, sin husbonde. Denna sak uppsattes till kontraktet tillstädes.

BACKA – 1667

Anna Niellsdotter visar sig vara odelsberättigad till den gård Backa i Brastads socken, som Swenning Mattsson bebor, den hon själv bruka och bebo vill. Swenning svarar, att han har bott där i tre års tid, därtill bebyggt och förbättrat gården. Avsades, det Swenning avstår till nästa fardag gården till Anna och hennes barn, och han bekommer då av Anna, vad som gode män prövar honom hava kostat på hemmanet mera än han bort göra under tre års tid.

Långeland – 1667

Jacob Olsson i Hallvarldrödh kärar att han är ägare till 3 sättingar köpejord i Långeland och 3 3/5 pengeboll arvejord. Köpejorden har han pantsatt till sin salig fader Pedher Olsson. Den vill han nu igen inlösa och hjälpa sina barn till bruk på Långeland, alldenstund han har så ringa bruk själv i Hallvarldrödh. Pedher Olssons änka Karin med sin son Oluf, som besitter Långeland, förmenar där vara ringa bruk till två att sitta på gården. Avsades, att Jacob må inlösa pantejorden först och sedan, om han eller hans barn tränga till bruk, må de inflytta på sin egen jord i Långeland och änkan med sin son Oluff behåller sin part till bruk och besittelse.

FISKEBÄCK – 1667

Rassmus Thorsson kärar, att hans moder med hans styvfader vill förhindra honom att komma in på den halva gård Fiskebäck, som de bebo, vilket hemman hans salig fader med hans moder haver inlöst med en tunna skyld. Efter faderns död tillföll honom också en sätting skyld där i gården att ärva. Styvfadern Swenning med sin hustru, Rassmus moder, svarar att odelsjorden är moderns och företedde en sexmansdom, däruti förmäles att på samma part i gården är mer än som en mans säte. Rassmus haver desslikes låtit sig vinna ifrån en annan gård och nu vill han dem förtränga. Rätten kunde med skäl icke döma Rassmus in på gården

att vinna säte på sin arvepart, en sätting skyld, som är så ringa, så länge modern lever. Men modern give sina barn landskyld av deras arveparter, utan att parterna annorledes själv om bruket vilja förenas.

STAXÄNG – 1667

Ryttaren Johan Persson säger, han haver tillbudit Ifwer i Staxäng bruka samma gård till hälften med sig, men Ifwer vill icke. Ifwer svarar, han vill ej bruka således till hälften, utan haver givit 15 Riksdaler i taga. Därtill med bestyrker han med ett riktigt köpebrev, att han är ägandes ett ödegärde *Heegärdt* kallat, som är den bästa äng till gården och skyller en tunna malt eller Kongl. och collegie odels. Tillsades ryttaren att han må bruka gården och Ifwer sin köpejord. Förenas de inte innan nästa ting om tågan, skall dem därom bliva mellanlagt.

HALLS – 1668

Ollufs i Halls efterlåtna kvinna, Karin Hermansdotter, tillstår nu att hon med sina barns vilja haver till underpant satt general majoren Rutger von Askenberg 61/2 öresbol jord och 2 penningbol jord i Stora Halls för 32 riksdaler och giver herr generalmajoren årlig ränta, till dess kapitalet betalt bliver. Med dessa penningar har hon och barnen frälst samma jord ifrån hustrun Elisabeth Pehrsdotter.

LÅNGELAND – 1668

Karin i Långeland beviste med en sexmansdom, daterad 1647, att Jacob i Backa var tilldömd att lösa sina trenne systrar Marit, Karin och Kerstin Hallwardsdöttrars anparts arvejord i Långeland ifrån sin farbroder Jacob i Hallvarsrödh, som hennes jord köpt hade. Varföre lades pant henne emellan, och Jacob i Hallvarsrödh må bruka i Långeland sin egen jord och den han kan bevisa sig hava köpt av sin farbroder Söfren. Men Karin och hennes man må hävda den jord, som Karins salig man tillkom, jämte den jord, som Jacob i Backa dem tillpantat haver.

BUA – 1669

Matts Simonsson i Bua kärar, att han hade förut accorderat med sockenherden i Bro, herr Oluf, om det hela annexhemman Bua i Lyse socken, vilket sedan hans svåger Swen Andersson till en tredjepart i gården har fäst av herr Oluf, Matts ovetandes, det Matts menar sig ha skett förnär.

Herr Oluf påstår i sitt brev till rätten, att han ej annat visste, än att Matts och Swen var sålunda förlikte. Swen svarar, att han var förlikter med Matts och yrkar att få kontraktet av Matts. Matts svarar att han ej har bevarat kontraktet, ty förlikningen skedde i dryckenskap. Omsider ställdes de under förlikningsmål.

(Matts Simonsson var son till kyrkoherden Simon Mattsson i Bro, som vid sin död år 1658 efterlämnade änkan Anna. Hon levde i tio år därefter och bebodde då prästänkesätet Bua, som sonen Matts övertog efter henne. Han flyttade dock år 1700 till gården Lerbäck i Tossene socken.)

SKORVE – 1669

Eskil i Axtveten samt Dordie, Kerstin och Elin Jonsdöttrar, Gullbrandt i Skådene på sin hustrus Marta Jonsdotters vägnar, Per i Blådjuiperöd på sin hustru Karin Jonsdotters vägnar, sälja och sköta till deras broder Swen Jonsson i Skorve all deras odelsjord i Skorve för 8 riksdaler.

STAXÄNG – 1669

Framkom ryttaren Johan Ambjörnsson och gav tillkänna, att under den gård Staxäng, som han tjänar för, ett helt kronohemman, ligger ett odelsängestycke, som bonden Ifwer i Staxäng brukar och köpt haver. Samma ängestycke begärrer han under den räntan, som han får, men honom blev sagt skola behålla gårdsräntan, som honom är anslagen. (Ifwer i Staxäng var gift med häxan Elin. Båda dömdes till döden för trolldom och blev brända på bål år 1670.)

TUNTORP – 1670

Häradsskrivaren, välbemalte Greger Kall på befallningsmannens vägnar kärar till odelsfolken i Tuntorp, Oluf Andersson och hans hustru Anna Andersdotter med sina syskon, att de äger uti Tuntorp en tunna skyld, eller 6 öresbol jord. Därpå framvistes också deras brev av lagmannen Jens Christensson den 25 juni 1628. Har översatt alla breven, och där finnes intet mera, som de äger. I lika måtto äger kronan där en tunna skyld eller 6 öresbol jord. Blir därför kronan efter lag bäste man i denna gården.

BRO OCH BROBERG – 1681

Lars i Lökås, Märthen i Björneröd och Oluf i Swepetorp av Bokenäs socken, kärar till Påfwell Månsson i Lilla Tuntorp, Lars Olsson i Prästtorp och Oluf Sörensson i Åker och inlade så i rätten en stämningssedel, daterad Björneröd den 17 september 1681, vari de pålägga Påfwell och Måns för tjuveri av en båt. Parterna å bägge sidor tillstår att båten låg på yttersta nabben vid Hjelltön, där varken var hamn eller landestad, var också ingen last eller åra i båten. Svaranderna säger att de kommit resande från Uddevalla med varor för pastoren, herr Owe i Bro, och när de kom in till Hjelltön på sydligaste änden av ön, där som ingen hamn var, fick de se en båt, som låg lös i slomålet. Den tog de med sig, eftersom ingen kunde tänka annat än att han som vrak var driven. Tog så båten med sig till Broberg och Linds sjöbod.

Pastoren herr Owe säger, att när de kommo och sökte efter båten, så kommo de till Bro prästegård, då pastoren sände bud efter Påfwell. Då begynte de att låta illa, för att de hade tagit båten. Då sade Mårthen i Björneröd, att om du icke giver mig goda ord, så skall jag göra dig till en sådan karl, att du aldrig dricker mera ur kanna med en ärlig karl. Herr pastoren säger, att Oluf och Måns tog båten i Brattås. Då säger de, att Oluf Thorbjörnsson bad Björns hustru om båten, men hon bad dem att de inte skulle taga båten. Därmed gick de ned till stranden samt tog båten olovandes och rodde över.

Svaranderna hade vittnen, som efter avlagd ed vittnade som följer: Nills Andersson på Lilla Halls, vilken förde båten hem till sin rätte ägare, Björn i Brattås. När man kom dit, gick han till Brattås och talte med Björns hustru och frågade: *"Har I inte mist någon båt?"* Hon svarade: *"Här var några Bokenäsbor, Oluf Thorbjörnsson, Mårthen Dafvidsson och Lars Trullssons dotterson, som hade ock velat att Björn skulle rott dem över, men vädret var för starkt, då de hade varit borta med oxar. Och då de icke fick båten, gick de neder och tog båten olovandes."* En stund därefter kom mannen Björn in ifrån stugan. Då sade mannen: *"Herr Owe skall hava tack för att han ställde mig min båt hem."* Och därmed satte mannen Björn Nills Andersson i Halls över fjorden igen.

Kärandena säger, att de ej vilja pålägga dem för något tjuveri, ty de rådde inte för vad ryttaren skrev i stämmingsedeln, bad sig ock Gud hjälpa att de sådant visste. Männen säger sig ock inte ha stämt, utan det var ryttaren Jonas Sandberg vid ryttmästare Taubes kompani, därför torde de ej annat än möta, ty de frukta för stämmefall att plikta. Och som käranderna ej kan fulltyga att svaranderna tog båten och ej visste av vad ryttaren skrev, alltså blev de frikända. Och vem som hädanefter vill tilltala dem i denna sak, skall efter lag plikta fyrtio marker silver.

STRANDERÄNG – 1681

Erick Börjesson i Stranderäng begär av rätten att få taga en ekstubbe till en ny båt, ty han miste sin båt under kriget, vilket blev remitterat till hans nåd Generalen och Landshövdingen.

STÅNGENÄS – 1682

Guri Reorsdotter andrager, huru hon i kriget, då de tyske foro över landet, blev kapten Påål av de norske lagd till salvaquardie för hela Stångenäs land, då han för sitt omak tog en hennes oxe. Blev avsagt, att alla de som voro med om att få sin boskap salverat ifrån de tyske av fienden och undan kapten Pååls kommando, de skola vara samtliga lika att betala pigan Guris oxe, som hon för dem alla till kapten Påål utlade.

Major Muuhl begär i rätten en attest för vad allmogen i kriget betalt av dess anslagne hemman. Så bekänna samtliga allmogen, att år 1675 blev halva skatten levererad till Bohus och hälften till kompaniet. Och anno 1677 och 1678 hade fienden helt och hållet landet inne och allmogen med stora skatter och *"prahsuver"* till fienden utstodo. Anno 1679 togo de norske all skatten, och vid fredens erövring och in på 1680, då de våra kommo i landet, fick de tillstånd att uppbara den halva räntan av så många den förmådde att betala.

BRASTAD – 1687

Anders Aslagsson i Brastad tilltalar Bräckes, Bergas och Östebos åbor för deras andel uti båtsmans kläder, som de alla lagt hade, och han denna båtsman beklädde. Söker att de efter hedersord och bruk därtill kunde svara. Kläderna värderas till en daler och 8 öre, som han utlagt, och en hatt, som Bräckes åbor givit för 24 öre. Bräckes och Östebos åbor kunde inte neka därtill, därför pålågges dem det att utgöra, som är 21 och 1/3 öre på var hel gård.

SÄTERIERNA – 1687

Vid tinget den 18 febr. d. å. intygade nämnden på befallningsmannen Petter Kalls förfrågan, att säterierna Hollma, Torp och Vese är bebyggda såsom adeliga säterier. Torp brukas dock under Hollma säteri.

SÖRTORP – 1689

Påhl Månsson klockare i Sörtorp tilltalar Lars Rasmusson i Vrångebäck för att han har slagit ihjäl ett svin för honom förliden sommar. Lars säger, att svinet kom in i hans åker genom Påhls gårdesgård, och när han skulle köra ut det, fastnade det i haget, och då hjälpte han det löst och kastade svinet över, och det föll och bröt ryggen av sig. Rec: Lars pliktar för att han illa hanterade svinet, 3 marker, och därtill betalar han svinet efter värdering. Sker det honom någon skada oftare, låte den måtteligen och ej så fördärvas.

NOLHAMMAR – 1682

Thorsten Jacobsson i Nolhammar, Lyse socken, hade besovit sin hustrus halvsyster, Anna Jacobsdotter, som var hans tjänstepiga. Han bekänner detta vara skett i dryckesmål en natt på bordet i hans egen stuga, sedan han sent hemkom och hans hustru gått till sängs. Hustrun säger sig intet ha hört eller vetat. Hon trädde fram med trenne sina barn och med många och bittra tårar högeligen anropade om benådning för mannen. Recolverades: De böra båda för sin grova gärning livet mista.

MELLBY – 1685

Välaktade Peder Bryngelsson tilltalar hustru Åhsa Olufsdotter i Nedre Mellby och tvenne hennes bröder, Lars och Hans Olssöner, med deras salig broder Frans Olssons barn, om en jordutlösning därstädes, eftersom han äger 7 öresbol i nedre gården Mellby och de allena 4 1/2 öresbol tillsammans. Söker efter Kongl. Maj:t:s plakat dem utlösa, helst han rusthållet antagit och omöjligen därförutan kan föda rustningshästen. De andra vilja inte gå med på detta, utan bröderna vilja att deras syster Åhsa skall bo där och sina små barn försörja. Rätten frågade huru stort bruk där är, och då svarades, att med de tre sättingar skyld, som Kronan tillkommer och hon brukar, så är det 1/4 del av gården.

Peder Bryngelsson protesterade än vidare på Kongl. Maj:t:s plakat och beder att därvid bliva maitinerad, och på det att hon ej skall bliva husvill, vill han henne på den övra gården med så stort bruk förnöja som hon här avträder, därmed hustru Åhsa ej ville vara till freds. Nämnden blev tillspord vad ett öresbol eller två sättingar skyld skall där i gården vara värt. Svarades, att det kostar till det ringaste 8 riksdaler eller 12 daler silvermynt. Lars och Hans efter det de höra att hon inte kan där få förbliva, vilja de honom deras andel försälja efter det värde, som goda män därpå göra. Hustru Åhsa samtyckte härtill ingalunda.

Resolution: Peder Bryngelsson, som icke allenast är bäste mannen och största delen rådande utan ock rusthållare för samma gård, får makt och tillstånd dem alla att utlösa och för vart

öresbol giva 8 riksdaler eller 12 daler silvermynt, och alltså ta all gården i bruk, på det han dess bättre underhålla kan rustningen och hästen. Änkan försynar han ock efter löfte.

MELLBY – 1686

Peder Bryngelsson tilltalar Hans Olsson i Mellby för gärdesgårdars fördärvande och uppbrännande, som sker av honom och hans moder. Hans påstår, att han något av gärdesgårdarna uppbränt och vill det ersätta.

BRO PRÄSTGÅRD – 1690

Vällärde herr Owe Tegnér tilltalar Peder Bryngelsson i Mellby för det han emotsträvat att fullgöra Generallöjtnantens order, i det han nekat att erlægga vad som pålagts i bryggningahjälp till prästgårdens bristfällighets reparation, nämligen två daler och en halv tolf timmer på gården. Utan sagt, att han dem intet utlägger, ej heller någon annan på Stångenäs det görer. Peder Bryngelsson mötte och svarade, att han detta inte emotsagt utan skall vara den förste, som vad herr Excellensen pålagt, utgöra skall. Därpå ock räckte herr Owe handen. Vartill herr Owe ock samtyckte och var förnöjder.

Bro prästgård 1698

STÅNGENÄS – 1690

Tillfrågades allmogen om prästerna och klockarna bruka de svenska ceremonier och svensk sång. Svarades ja och att de intet hava att klaga utan sina själasörjare i allt berömma.

LÄNNESTAD – 1691

Jacob och Oluf Reorssöner i Lännestad tilltalar sin broder Glöör Reorsson för besittelsen av en tredjepart i gården, helst som han är den näst yngste av bröderna, har sig själv insatt och dem alldeles förmenar något bruk i Lännestad. Glöör säger att han har varit hemma hos sin gamle fader och skött honom på hans ålderdom. Glöör ville dock giva åt Oluf en halvtunna utsäde och ett lass hö, varemot Oluf skall giva honom årligen en daler, 16 öre i skatt och en gärdedag, en dyngedag, en skäredag och en slätterdag och i det övriga vara fri från allt tilltal. Jacob fordrade av Glöör 7 daler silvermynt, och när han fått dem, har han ej mera att fordra. Därmed var de alla förlikta.

BROBERG – 1692

Inkom för rätten Oluf och Pehr Jonssöner i Broberg, Anders Rassmusson i Norrkila, Oluf i Björkebräcka och Börje Nilsson i Djupedal och på sin salighets ed betygade, att de voro år 1692 vid Siörnesund med 28 stycken kreatur, som de till deras skatters klarerande skulle försälja. Då kom en man, hemma där norr i Norrige, och samma kreatur avköpte, vilken medhavde en köpman från Fredrikshald, Niells Olsson benämnd, som tecknade kreaturen med brännemärken och lärer kunna ge underrättelse därom till den som dem köpte.

STRANDERÄNG – 1693

Vid tinget på Broberg den 20 febr. 1693 hade Lars i Stranderäng instämt Nils och Erick Biörgirsöner ibidem om odelsrätten darsammanstädes, vilken de sig tillägnat och är halva gården. Förmenande sig vara närmare odelsman än de, alldenstund hans hustru är av Torgiers ätt kommen, som var hela gården rådig, och de av Groos, som var en giftningskvinna. Nills och Erick visa med gamla lagmans- och häradsdomar samt lösningsbrev, att Groo var ägande genom arv och lösen hela gården, deras förfäder den haver haft och löst från Rasmus Engelbrektsson i Uteby och Bro socken, den ock sedan i många år dem okvalt följt.

Rec.: Såsom Nills och Erick visa sitt laga fång till halva Stränder äng meddelst köp av Rasmus Engelbrektsson i Uteby, som vunnit laga kraft, ty de varde de ock av rätten därvid konserverade och befriade från Lars Olssons och hans arvingars åtal i allo måtto.

NÄVERKÄRR – 1697

Rassmus Göransson i Norrkila inkommer och berättar att han blev tillsatt vid skiftet efter dess salige broder Anders Göransson i Näverkärr vara uppsyningsman med änkan över tvenne dess döttrar och som modern nu vill för sig behålla och befarar att godset skulle förplundras och han därför sedan skulle komma att svara, ty vill han hellre till sin säkerhet taga det ena barnets arv och Oluf i Alsbäck det andras och Melker i Bräcke det tredje, som äga fastrarna. Och så framt modern ej vill behålla barnen, måste de dem ock emottaga. Fördenskull blev nu det av rätten erkänt, och skall Rasmus, Oluf och Melker dessa tre barns fädernearv anamma och därför vid deras mogna år redo och räkenskap göra.

BJÖRNERÖD – 1699

Vid tingets slutskede på Mellby den 14 febr. 1699 framsteg nämndemannen Aslag Olufsson i Björneröd och gav i sin ålderdoms skröplighet till känna att han icke all lid förmår vid tingen uppvakta och därför begärer att få hava sin son Herman i sitt ställe, varföre och alldenstund han är en ärlig person, alltid gott lovord förvärvat, kan ock väl både läsa och skriva, ty blev denna begäran av samtl. rätten befunnen skälig och förty samtycktes, hörandes han till den änden vid nästa ting avlägga sin domareed.

STÅNGENÄS – 1699

Vid tinget på Broberg den 16 oktober 1699 påmindes allmogen jämväl att ju längre ju mer beflita sig om humleplanteringen, vartill Hans Kongl. Maj:t vill hava dem uppmuntrade genom dess nådiga förbud om all förevarande humles införsel i riket, på det de måtte hava desto mer avance av deras egen humle till hjälp i deras utlagor, hörandes de med flitigt arbetande därpå kontinueras, fast humlen synes i förstone ej vilja trivas på somliga ställen. Det allmogen lovade fullgöra.

Vid samma ting anbefalldes brofogden att hava en noga uppsikt på allmogens svin, att de i rätten tid bliva ringade, så att de ej måge göra skada på åker och äng meddelst jordens uppretande, så skönt dem är att undvika ett hårt ansvar, såsom det ock åligger allmogen själv att förekomma deras egen skada genom svinens flitiga ringande.

MELLBY – 1700

Välaktade Peder Bryngelsson i Mellby hade instämt befallningsmannen välaktade Abraham Åkerman för att han angripit honom i en skrivelse vid sistlidna sommaring med orden att han vid exekutationen på Christian Kalls bo skall ha visat sin odygd, för vilket uttryck Peder Bryngelsson yrkar bötesstraff. Befallningsmannen säger i sitt skriftliga svar, att detta uttryck icke berör Peder Bryngelssons heder, men om Peder Bryngelsson ej vill vara nöjd med denna förklaring, skall han lämna bevis för Peder Bryngelssons odygd:

1:0 Att Peder Bryngelsson skall orättrådeligen ha tillbringat sig en fjärdings gård i Mellby.

2:0 Att Peder Bryngelsson sökt i salig fänriken Wäderbergs hus en orätt gäld. (Efter diverse förhandlingar, varvid bl. a. åberopas salig häradshövdingens Sparrskiölds attest vid Peder Bryngelssons köp av gården Mellby, blev parterna förlikta, då Åkerman återtog sina beskyllningar och de blev vänner.)

SOLLID – 1702

Befallningsmannen, välaktade Göran Engelbrettsson i Bubacka hade instämt avlidne kyrkoherden i Bro vällärde och nu salige herr Owenus Tegnér's efterlättna hustru, matrona Ingeborg Giedda, och andrager hurusom en plats benämnd "Sollij" på Stångenäs i Bro socken belägen, är i katolska tider given till Bro prästebol ifrån en gård Edh, för vilken befallningsmannen rustar och håller dragon, samma plats, som salig pastorn bortsstädt till tvenne bönder och således avhänt platsen från gården. Påstår att platsen måtte under gården igen. Prästeänkan hade sänt sin son, en studiosus, att svara att såsom hon endast sitter ett nådar och ovisst är om hon därvid kan bliva konserverad, kan hon inte svara i detta mål utan lämnar det till den som kan bliva pastoratet anförtrött.

VINTVETEN – 1702

Engebrett Pehrsson i Vintveten och Peder Bryngelsson i Mellby var komna i dispyt om en halv tunna salt och om använda expenser i Stockholm och hemma vid Landskansliet, som Peder utgivit för att söka tillstånd för en saltpanna, som de med flera äga. Engebrett skall emot kontrakt ha låtit bränna något salt och angiver att Peder bekommit av honom en halv tunna salt, för vilken han skulle ha en riksdaler, vilket Peder vill betala.

Men däremot berättar han, att han var av landet uppskickad till Stockholm till herredagen anno 1697, och det blev då förbud på saltbränningen, men han fick på sina och medredarnas vägnar tillstånd att bruka saltpannan, och därvid som sedan här hemma använt expenser, som han fordrar att de andra delägarna skall gottgöra honom. Engebrett svarar att han icke bett honom att göra någon ansökan. Rätten beslutade, att de andra medägarna, som brukat pannan, skall ersätta Peder för hans kostnader.

VRÅNGBÄCK – 1703

Bonden Herman Nilsson i Vrångebäck berättar att till hans gårdsbruk i Vrångebäck skall ligga en liten skogspark, som dock inte får vara i fred, utan en och annan går dit och hugger ved utan lov och tillstånd. Skogen kommer snart att bli helt ödelagd, om detta huggande för fortsätta. Han begärde alltså att få skogen fridlyst, vilket också häradsrätten beviljade.

HALLS – 1704

Det andrager nämndemannen välaktade Börje Nillsson i Djupedal, att nämndemannen välaktade Nills Olufsson i Halls skall hava kallat honom för en "kofogde", för det han etter högvördige herr prosten Pinks och ärevördige herr kyrkoherde Bornanders befallning i förliden höst år for omkring uti pastoratet för att räkna korna, det han tycker länder hans namn till någon nesa och vanheder och därför påstår att han efter lag må varda ansedder.

Nills svarar, att han aldrig kallat honom "kofogde" utan en gång såsom en god vän varnade honom och sade att folket i socknen kallar honom således. Sade det i gott förtroende och mente heller intet annat därmed än att giva honom det vid handen, på det han kunde söka att få någon därför. Nämndemannen välaktade Oluf Björnsson i Skahl vittnade att både han och Börje var en gång komna till Nills då ibland annat tal som Börje och Nills hade sig emellan, sade Nills till Börje att folket i landet kallar dig för en "kofogde". Han kunde inte förstå att Nills gjorde det i en ond mening.

Rec.: Såsom nämndemannen Nills Olofsson intet utfarit med dessa okvädingsord emot Börje Nillsson utan dem i en välmening honom upptäckt, alltså kan rätten honom icke något straff pålägga. Men skulle någon efter denna dag sig understa att förebrå Börje Nillsson med sådana okvädningsord, skall den därför bliva ansedder som lag förmår.

ÅSTERÖD – 1705

Hustru Britta Jönsdotter i Mellby framsteg för rätten och gav klageligen till kända hurusom obetänksamma människor tagit sig före att färdas på åtskilliga ställen över hennes ägor, som ligga och lyda under hennes skatte- och rusthållshemman Åsteröd och inte vilja följa den ordinarie och urgamla vägen, och dymmedelst icke allenast fördärva och upptrampa ängen och gräsvallen, henne till stor skada, utan jämväl nedriva och ruinera gärdesgårdarna, som däromkring står och äro uppsatta, anhållandes därför om laga förbud, vilket rätten ville henne icke förneka, utan blev därpå förbud gjort med den åttvarning, att vilken som hädanefter bliver beträdd att hava ridit eller farit någon annan väg över Åsteröd äng än den ordinarie och urgamla vägen som därigenom löper och tillfogar bemälte hustru Britta Jönsdotter någon skada antingen på ängen eller på gärdesgårdarna, han skall bliva ansedd såsom en förbudsbrytare och plikta sina fyrtio marker.

BRO PRÄSTGÅRD – 1705

Hustru Britta Jönsdotter i Mellby andrager hurusom hon till Bro prästgårds byggning har förskjutit femtio daler silvermynt i den tanken att få dem igen restituerat av Bro kyrkas tiondepenningar, som salig kyrkoherden Owenus Tegnér's efterlättna änka är förunt i avkortning på sin fordran för gjort förskott till Bro kyrkas uppbyggande, emedan hon efter husesynsinstrumentet efter ingånget kontrakt med samtliga allmogen förpliktat sig att erlægga till prästgårdsbyggningen sådana femtio daler silvermynt. Men alldenstund bemälte prästeänka erhållit execution på änkan uti Mellby för bemälte femtio daler silvermynt, dem hon ock efter prästeänkans sons, förridaren manhaftige Hollger Tegnér's intygande riktigt erlagt och till prästeänkan betalat. Alltså finner sig hustru Britta nödigt att söka samtliga allmogen om sin ersättning och förty dem lagligen till detta ting instämma.

Innan sig fördenskull på samtliga allmogens vägnar såsom fullmäktige Oluf Håkansson på Medby, Jacob Melkersson i Bräcke, Jöran Håkansson i Ingeröd, Lars Nilsson i Medby. Sören Olufsson i Berg och Börje Engelbrektsson i Norra Hammar, vilka hustru Britta tilltalar med anhållan att hon söker sin ersättning av samtliga allmogen, att de må åläggas att henne förnöja de förskjutna femtio dalerna silvermynt.

Fullmäktigerna svarade, att då husesynen i Bro prästgård förrättades, utlovade prästeänkan meddelst ingånget kontrakt att erlægga till prästegårdens byggning femtio daler silvermynt, dem allmogen vid samma tid velat hava till någon reparation på ladugården. Men som änkan vid den tiden icke var stadd vid medel, svarade hustru Brittans avlidne man, salig Peder Bryngelsson för bemälte femtio daler silvermynt, värföre de förmente sig böra dem ej utgiva, utan bör hon dem söka av prästeänkan, om hon därtill någon rätt kan hava.

Prästeänkan lät genom sin son, förridaren Hollger Tegnér, uppvisa hans excellens herr Gouvernörens och Amiralens högvälborne Baron Sjöblads resolution på prästeänkans supplik, således att det synes billigt att prästeänkan, som sitter med många små omyndiga barn, bör slippa betala de efter husesynen henne tillagda femtio daler silvermynt, emedan allmogen utgivit sju daler silvermynt av var gård till byggningahjälp, vilket gör en summa av 900 daler silvermynt, varmed den nuvarande herr kyrkoherden sig väl nöja låter. Såsom hans excellens således sin höga resolution utgivit haver om dessa femtio daler silvermynt, alltså kunde rätten detta mål inte antaga eller däruti något annat slut göra.

SKÅDENE – 1706

Vid tinget år 1706 blev skogarna på gårdarna Skådene och Störreberg fridlysta, så att ingen fick hugga ved där mera utan lov och tillstånd, vilket förut hade skett.

AXTVETEN – 1708

Christen Haraldsson i Axtveten, kärke, tilltalar Oluf Gunnarsson i Skarstad för ett par stutar, som Christen köpt för halvåttonde riksdaler silvermynt av Oluf, vilka bliver honom nu förhållna, så ock för några marker ränte penningar, jämväl 4 marker för utfört smidesarbete. Hela skulden bestiger sig till 10 daler, 28 öre silvermynt. Christen vill nu taga oxarna för vad de nu är värda, så vill han giva ifrån sig, vad de mera än hans fordran kan vara goda för.

Oluf tillstår att gälden är riktig men beklagar sig att båda stutarna såväl som all annan hans egendom är uppskrivet och taget i betalning för huseröta och innestående utlagor både till Kungl. Maj:t och dess herrskap. Kan därför inte lämna Christen stutarna men lovar att betala så fort han kan. Rätten anser också att Oluf bör betala, men han får inte lämna stutarna ifrån sig. Betalningen bör ske före Tomasmässe tid, och han skall ge sex procents ränta.

LÅNGELAND – 1708

Oluf Knutsson i Häggvall lät för tredje gången uppbjuda halva skattehemmanet Långeland i Bro socken, och gjordes med detsamma förbud på skogen, att intet mer må huggas än som gårdens behov tarvar.

BRÄCKE – 1708

Nämndemannen välaktade Jacob Melkersson i Bräcke går i borgen för sin broder, Erik Melkersson i Nolby, så att vad Erik inte kan förnöja Trullsson i Sam för hans rättvisa fordran, det skall Jacob betala.

TRÄLEBERG – 1708

Kyrkoherden i Bro herr Andreas Bornander, köper år 1708 halva hemmanet Träleberg i Lyse socken av syskonen Oluf Reorsson, Jacob Reorsson och Kerstin Reorsdotter samt Bengt Rasmusson i Fiskebäck, Lars Mårtensson i Fiskebäck, Erland Rasmusson i Sjövik, Göran Larsson i Fiskebäck och Erik Jacobsson i Berga å deras hustrurs vägnar. Köpesumman var femtiotvå daler silvermynt.

NORRKILA – 1708

Klockaren på Stångenäset, Anders Rasmusson i Norrkila, framkom för rätten och bekände å sin och sina medredares vägnar, nämligen Christopher i Lycke, Börje i Häggvall och Hans Rasmusson i Norrkila, att de uppsäga det bolag, som de haft med deras fiskevad tillsammans med kappelanen herr Hans Räfsal, Börje Nilsson i Djupedal och Anders Björnsson i Sjöbol, att en var härefter kan eftersöka sin lycka och fördel.

LYSEKIL – 1709

Kronobefallningsmannen Hans Gråa hade vid detta ting inkallat Hendrick Stingare i Lysekil för det att denne har hållit krögeri och sålt öl i Lysekil, trots att Kungl. Maj:t hade utsett Peder Nilsson till gästgivare därstädes. Hendrick Stingare erkände att han hade sålt öl, men han ansåg, att då han var en fattig skattedragare, borde han få sälja öl lika väl som Peder Nilsson. Han blev dock dömd till 40 markers böter, och rätten hänvisade till att Peder Nilsson hade erhållit landshövdingens fullmakt att vara gästgivare i Lysekil.

Även änkorna Maren Björnsdotter och Rangella Hendriksdotter hade instämts för olaga öltapperi och ölförsäljning i Lysekil, men kvinnorna infann sig ej vid tinget. Därför förelades befallningsmannen Hans Gråa att låta instämma dem även till nästa ting.

HALLS – 1709

Nämndemannen Nills Olufsson i Halls framsteg för rätten och tillkännagav att han nu är en ålderstigen man, därtill svag och skröplig och kan ej fylla sin ämbetsplikt. Begärde därför att hans måg, Måns Swensson, som nu tillika är kyrkovärd i Brastads kyrka, måtte antagas till nämndeman i hans ställe. Då ingen hade något att emot Måns Swensson anmärka, blev han därför utsedd till nämndeman och avlade strax sin nämndemannaed.

SÄLEBY – 1709

Sergeanten manhaftige Baltzer Modh hade instämt Börje Olufsson och Erik Jönsson i Groröd för att dessa skulle ha huggit några lass ved på hans åboende hemman Säleby i Brastads socken. Svaranderna kom till tinget men käranden inställde sig ej, varför saken ej kunde upptagas.

BRO – 1710

Vid tinget på Mellby gästgivaregård den 11 oktober år 1710 hölls först tingspredikan och mässa i Bro kyrka av "Guds ords medtjänare uti Bullaren, kyrkoherden Gude Giedda". Det var visserligen vanligt att tingspredikan hölls före varje ting, men utan undantag brukade häradets präster förrätta gudstjänsten. Kyrkoherde Gude Giedda hade dock släktingar i Bro socken, ty hans hustru, fru Märta Kall, var dotter till häradshövdingen Petter Kall, och dennes hustru Maren Ryk, som bodde på Ingalsröd. Den 22 november 1710 vigdes kyrkoherden Gude Giedda och Märta Kall i Bro kyrka.

Bro kyrka 1698

LYSEKIL – 1710

Länsmannen Alf Reorsson hade instämt Clement Engelbrektsson i Lysekil, vilkens pojke, 12—13 år gammal, hade förfogat sig in i Lysekils kyrka under gudstjänsten på Marie Bebådelsedag år 1710. Han hade gått upp på läktaren, och där hade han låtit sin urin på golvet, så att den hade runnit ned på kvinnfolket, som satt i bänkarna nere i kyrkan. Pojkens fader nekade till länsmannens påstående och menade att det var regnvatten, som rann ned från "pulpeturen". Men länsmannen sade att det var varken snöyra eller töväder den dagen, så det kunde inte bli någon väta därav. Han påstod också att kyrkan och dess tak var så tätt att ingen snö kunde ryka in. Pojken var själv med vid tinget, men han nekade till sitt förelagda brott. Saken blev uppskjuten.

ÖSTRA ORNDAL – 1710

Hustru Anna Knutsdotter i Östra Orndal, en gammal och högt ålderstigen hustru med ett gott och moget förstånd, framträdde för sittande rätt och framhöll, att såsom hennes svärson Oluf Hansson visat sig lydig, from och skickelig emot henne, hon ock hos honom har en förnöjelig skötsel och underhåll, har hon med fri vilja och välbetänkt mod skänkt denne sin svärson och hans hustru Christensa Andersdotter, som är gummans dotter, all hennes lösa egendom, intet undantagandes. Dock att hennes sonson Bengt Larsson skall därav njuta vederpart, antingen det blir litet eller mycket. Måste svärsonen lova att vårda och föda henne intill döddagar och hederligen ledsaga henne till graven.

RYK – 1710

Herr befallningsmannen över Wese gods, välbemälte Göran Engelbrektsson å sin styvmoders, dygdesamma hustru Elin Smitzdotters vägnar, gav tillkänna att hans styvmoder i Bubacka haver förlidet år emellan Pingst och midsommar försålt och avhänt till bönderna Nills Thoresson och Hans Jonsson sitt halva dragone rusthåll Ryk för 40 daler silvermynt på trenne terminer, varav en tredjedel skulle betalas 1709, en tredjedel innevarande år och den sista tredjedelen 1711, men inte en styver har de ännu bekommit. Svaranderna var tillstädes och beklagade att de inte hade kunnat betala hittills, men det berodde på den svåra krigstiden och de höga krigsgärderna, som pålagts dem. De lovade dock att betala alltsammans under år 1712. De hade också redan betalt krigsmannaavgiften, och herrar officerare hade godkänt dem som rusthållare för Ryk.

RÖE GÅRD – 1710

Gymnasiebefallningsmannen Abraham Wäfwar ger till känna att förre befallningsmannen Christen Eriksson-Bruhns änka, hustru Anna Hendriksdotter, ännu lever år 1710, liksom förre gårdsfogden Anders Andersson i Kärr, Tossene socken, varför räntorna till Göteborgs Gymnasie kassa bör utgå från Röe och Kärr.

Vrångebäck 1950-tal

Stångenäs hembygdsförening
Fotoarkiv Sven Rydstrand

VRÅNGEBÄCK – 1711

Änkan Kerstin Jacobsdotter i Vrångebäck framviste i rätten ett gammalt brev, som var av vatten så illa söndergånet, att det icke allenast var uti många små stycken, varav en del var borta, utan vad därpå varit skrivet, var alldeles oläsligt, att därav ingen rätt underrättelse kunde inhämtas, annat än på ett stycke stod skrivet "tre öresbol jord i Vrångebäck" och på ett stod "19 daler silvermynt".

Synes ock på ett tredje stycke stå Nämndemannen Torsten Swensson. Förmenar nu hustrun att detta brev är efter hennes mans död blivit doppat i vatten och innehåller besked om sex öresbol jord i Vrångebäck, som hon med sin man hade inlagt. Hon tänkte nu att hon kunde förlora sin jord i Vrångebäck, om hon nu icke fick sig ett nytt bevis därpå.

Därför hade hon med sig Torsten Swenssons son, Engelbrekt Torstensson, som bekände att hustru Kerstins salige man, Nills Hallkielsson, hade från Hans fader, Torsten Swensson, inlöst 3 öresbol jord i Vrångebäck för 19 daler silvermynt och 6 marker silvermynt på var daler.

Dessutom hade hon betalat till Torsten sex marker silvermynt till brevpennningar. Vidare vittnade Engelbrekt, att Nills Hallkielsson också hade löst någon jord från salig Anders Jonsson i Knähammar, som där i pant stod, vilket ock är tre öresbol jord i Vrångebäck, men huru mycket pengar han gav därför, vet han inte annat än att Nills själv sagt att han betalte ränta med en daler och sex öre silvermynt årligen, så länge det var obetalt.

Han trodde att panteskillingen var 16 daler silvermynt, vilket änkan också menade. Nämndemannen Oluf Jonsson i Broberg bekände också att han hade lånat salig Nills i Vrångebäck penningar till dessa jordlösningar, som ock äro betalte till honom igen.

JORDFALL – 1712

Nämndemannen Herman Aslagsson i Björneröd lät för första gången uppbjuda 5 öresbol jord i Jordfall, som han har i pant erhållit av Halvard Esbjörnsson enligt pantebrev den 22 juni 1706 för 43 daler smt.

Halvard Esbjörnsson i Jordfall tilltalar Nills Aslagsson, Jöns Swensson och Bryngel Jonsson i Skorve för den skada som deras svin har gjort i hans åkersäd av ärter, vete, korn och havre. Pretenderandes därför en halv tunna ärter och en halv tunna korn. Kontraparterna nekar inte till att Halvard tagit någon skada av deras svin på sin säd, men därtill är vållande, att hans gärdesgårdar icke är fullkomligt laggilla så att de kan hänga säden. Halvard säger, att om de hade velat vakta sina svin, så hade han intet haft att säga.

Dessutom klagar han, att Bryngel har några stycken getter, som han släpper lösa i marken utan vallehjon, vilka ock gjort honom stor skada på hans åker och äng. Detta pretenderar han dock intet för, om blott Bryngel vill avskaffa sina getter, ty de kan inte med något slags gärdesgård utestängas.

Kontraparterna lovar att giva Halvard till hösten en halv tunna gott korn och två tolftingar ärter, men däremot lovar Halvard att göra sin gärdesgård försvarsgod och är nöjd med deras tillbud av ärter och korn. Bryngel lovar att avskaffa sina getter, att de honom härefter ingen skada göra skall.

Vidare klagar Halvard på Skorves bönder att de ej hålla laggill gärdesgård och att de ej vilja ringa deras svin, varigenom händer att svinen komma igenom deras gärdesgårdar in på hans äng och andra marker och där illa upprota samt uppäta och förstöra den frukt, som kan bliva i hans ekeskog. Begärandes därför att honom någon ersättning må bliva tillagd. Nämndemännen Herman i Björneröd och Måns i Halls hava efter begäran varit där och besigtigat skadan. De berättar, att Jordfalls äng är mycket, illa skadad av svinerotandet, vilket har skett år efter annat.

Skorves folk nekar icke att ju Halvard lidit mycket skada på sin äng av deras svins rotande. Lovar att hädanefter hålla sina svin ringade, som de ock redan gjort hava, och dessutom skola de upplägga alla deras gärdesgårdar försvarsgoda, allenast Halvard vill för denna gången dem detta eftergiva.

Halvard utlåter sig så, att om de hädanefter vill hålla sina gärdesgårdar laggilla och sina svin ringade, så att de icke göra honom någon skada, så vill han dem intet vidare pretendera, men skulle de finnas härutinnan vidare, reserverar han sig så väl för denna skadan som vad skada honom härefter kan tillfogas.

FERLEF SÖRGÅRD – 1713

John Wägnesson i Bäckevall och Lars Wägnesson i Högen å egna vägnar samt Jacob Reorsson i Bäckevall och Swen Olufsson i Folkesberg å sin hustrus vägnar (Barbro och Börta Jacobsdöttrar), tilltalar Jacob Nilsson i Ferlef för fjärdeparten uti en ordinarie mundering, som löper på kronohushållet Sörgård i Ferlef, dem han skall ha givit dess styvson Erick Wägnesson, som är Johns i Bäckevall och Lars i Hogens sambroder och hustrurna Barbro och Börtas halvbroder, sedan allas deras moder Anna Larsdotter, i förlidet år blev död. Förmenandes att de däruti bör hava deras arvsrätt, och förty påstår att Erick Wägnesson, som nu har munderingen i possession, må påläggas att förnöja dem var deras arvslott efter mätismans order.

Ferlev sör 1959

Stångenäs hembygdsförening
Fotoarkiv Sven Rydstrand

Jacob Nilsson och Erick Wägnesson komparerade för rätten, berättades Jacob att han rustar för tre fjärdeparter i rusthållet, och såsom han var en gammal och skröplig man och inte förmått antingen att bruka eller bebygga gården allena eller att underhålla munderingen och gå på möte och mönstring, nödgades han för nio år sedan sig till hjälp och understöd uppdraga styvsonen Erick Wägnesson den ena fjärdeparten i rusthållet och munderingen, med det förbehåll att Erick skulle bygga de hus, som på samma fjärdepart fattades, nämligen stuga, stall och fåhus, det han ock efterkommit har och givit bägge svärsönerna Jacob och Swen vardera 20 daler silvermynt till gårdsbruk.

Berättar ock, att både John och Lars bekommit av honom 4 1/2 silvermynt och Erick intet däremot. Förmenar därför, att kärandena ej har fog för att pretendera någon arvsrätt uti denna fjärding mundering. Erick Wägnesson säger, att han intet vill giva till sina bröder och systrar för denna mundering, utan vill hellre lämna dem både gård och mundering, när de förnöja honom sin arvsrätt däruti.

John och Lars svarar att de bekommit de 4 1/2 daler silvermynt på deras farsarv, och Jacob och Swen svarar, att när svärfadern tog denna fjärding till bruk, var det inga hus därpå. Han hade den i sex år i bruk, och under den tiden byggde han en bod och en lada med loge, har ock sedan hulpt Erick med näver, arbete och körslor till de husen, som han byggt haver. Erick Wägnesson har ock nu i 9–10 år bebott gården och kan därför så mycket mindre hoppas få någon frihet uti munderingen, som han intet mera byggt på gården än han efter sina åremål borde. Han tillbjuder och vill giva sina medarvingar sex daler silvermynt. Kärandena pretenderar fyra daler silvermynt i expenser.

Rätten tog saken i övervägande och fann i anledning av Kongl. Maj:ts allernådigaste resolution den 17 sept. 1694 att munderingen bör värderas och av Erick Wägnesson lösas. Och såsom nu är krigstider och han ej vet, huru länge han får ha den i behåll. Därtill kommer, att kärandena Jacob och Swen bekommit 20 daler silvermynt vardera till gårdsbruk och Erick

däremot intet annat än som denna fjärdings rusthåll och mundering. Alltså synes billigt, att alla arvingarna bör vara förnöjda med de sex dalerna silvermynt, som Erick dem tillbjudit. Och all den stund Jacob Nillsson varit orsak till denna tvistighet, bör han betala expenserna med tre daler silvermynt till kärandena.

STÅNGENÄS – 1713

Kronans befallningsman, välaktade Hans Gråå, andrager, att länsmanen i Stångenäs, Abraham Bergman, icke med nödig flit och vigilans framskaffat den skjuts, som honom var anbefallt att uttaga av allmogen för att framskaffa de viktualier, som fotfolket behövde för januari månad, varom länsmanen hade fått fyra stränga order. Befallningsmanen begärde nu få veta, vad orsaken varit till dröjsmålet. Länsmanen förklarade, att han varit på en resa i Sörbygden för kronans räkning, då ordena kom, varför han inte fick dem, förrän han kom hem. Några bönder hade också underlåtit att skjutsa, varför de fick bota. Det var bl. a. Hans i Störreberg, Axtvetens åbor, Nötebergs åbor, Aslag i Ryk, Frälse Skarstads åbor, Nills Aslagsson i Brastad och Börje i Immestad.

VRÅNGBÄCK – 1713

Inkom för rätten drängen Nills Hermansson i Vrångebäck och uppviste ett pantebrev av den 22 maj 1707 så ock ett köpebrev av 30 mars innevarande år, varigenom han beviste att han försträckt sin fader, salig Herman Nilsson i Vrångebäck, 38 daler, 24 öre silvermynt. För de 24 dalerna och 30 öre hade fadern pantsatt till Nills tre öresbol jord i Vrångebäck, som han ägde sex öresbol odelsjord uti, vilken var värderad till 54 daler silvermynt, som gör med tre öresbol krono- och gymnasiejord en fjärdepart i gården eller en mans åsätte. Alltså är Nills efter ovan bemälte skiftesbehov tillagt för resten, som är 13 daler, 26 öre silvermynt, och tre daler, 24 öre i fadersarv, sin betalning i samma odelsjord, så att han således är ägande i jorden 42 daler, 16 öre silvermynt.

Den övriga delen i jorden, som är 11 daler, 16 öre silvermynt, äro de övriga salig Hermans barn i arv tillfallne, vilka penningar nu Nills på tingsbordet levererade, som barnens förmyndare tillställdes genom nämndemannen Oluf Jonsson i Broberg, nämligen 9 daler, 26 öre till Hans Tolleson i Halvardsröd och Oluf Tolleson i Hallind, och 1 daler, 22 öre till Nills i Vrångebäck. Varigenom Nills Hermansson, som är äkta son och preferensen haver till besittelsen på gården, nu således är rådande över allesammans sin faders odels eller 6 öresbol jord i Vrångebäck, dem han för den skull får tillträda, njuta och bruka, som han bäst gitter och förmår.

FERLEF – 1714

Salig Jacob Nilsson i Ferlef mågar, Jacob Reorsson i Bäckevall och Swen Olufsson i Folkesberg, hade instämt deras styvsvärmoder, Ingeborg Engelbrektsdotter i Ferlef, som var 56 år gammal vid pass. Mågarna vill göra gällande, att då skiftet stod efter deras salig svärfader, lade ej änkan fram alla de penningar, som de förmodade då fanns i boet. I spannmålsboden hade de nämligen funnit undangömda under taket fyra speciedaler och en femmarkers sedel. Men änkan svarade, att det inte fanns flera penningar än vad som uppgivits, varvid mågarna lät sig nöja. Men de önskade bli underrättade, ifall flera penningar skulle påträffas senare.

STAXÄNG – 1716

Simon Olufsson i Staxäng andrager, hurusom han har inestående hos sig något arv, som tillhör hans styvbarn, vilket de ärvt efter hans hustrus förra man, Oluf Engelbrektsson, vilket

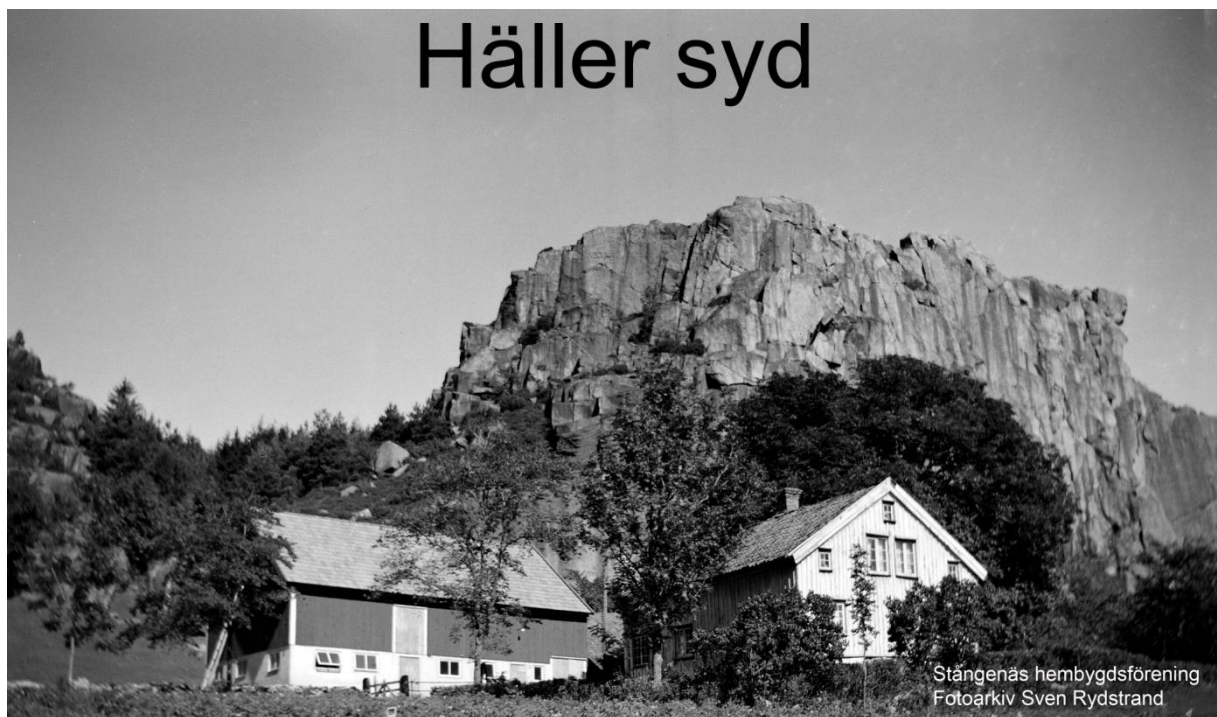
arv han förmodar att barnens släkt och fränder vill emottaga, till vilken ända han har låtit inkalla barnens fadersystems man, Tore Olufsson i Skulevik, samt barnens halvbröder, Thorsten Olufsson i Brattön och Anders Olufsson i Önna, jämväl halvsystemmannen Oluf Engelbrektsson i Blådjupeöd. Påstående att de ville påtaga sig förmyndarskapet och uppvisade att arvet bestod av 172 daler silvermynt i reda penningar.

Rätten förordnade Tore Olufsson i Skulevik till förmyndare för flickan Kerstin, som fick 29 daler silvermynt i arv. För den andra flickan, Marta, som också fick 29 daler, blev Thorsten Olufsson i Brattön förmyndare. För pojken Engelbrekt, som fick 58 daler silvermynt i arv, blev Anders Olufsson i Önna förmyndare, och för den andre pojken, Oluf, som också fick 58 daler, blev Oluf Engelbrektsson i Blådjupeöd förmyndare.

HÄLLER – 1716

Börje Larsson i Häller, Bro socken, och hans syster Anna Larsdotter, som var gift med Oluf Olufsson i Brandseröd, Lyse socken, försålde en hemmansdel i Häller, som de ärvt efter sina föräldrar, till brodern Nills Larsson i Häller för 22 daler, 16 öre silvermynt. Den ännu omyndiga systemen, Börta Larsdotters arvejord, skulle Nills Larsson även bruka, och hennes arv skulle inestå hos Nills, *"intill dess systemen med någon man kan bliva försynter och hon själv penningarna kan emottaga."*

Börje Larsson blev sedan gift på Broberg, där han övertog en hemmansdel och blev nämndeman. Börta Larsdotter blev gift på Tveten.

STÅNGENÄS – 1716

Såsom vid förra tinget de tvenne nämndemännen Herman Aslagsson i Björneröd och Måns Swensson i Halls såväl som vid detta tinget Jacob Melkersson i Bräcke för deras svagheters skull hava uppsagt deras nämndemanstjänster, varandes dessutom sedan förra tinget nämndemannen Lars Eriksson i Ödstoft med döden avliden, så att i deras ställen med andra skickeliga personer kommer att ersättas. Vartill sig presenterat dessa ärliga och beskedliga dannemän: John J Eriksson i Immestad, Hans Jacobsson i Ryk, Tolle Pehrsson i Rörby och

Lars Olufsson i Tossene, som anhåller om successionen. Och all den stund samtliga allmogen på tillfrågan gav dem ett ärligt och gott lovord, då de intet annat med dem veta, än det som tillbördigt och lovligt är, de ock äro förståndiga, nyktra och skickliga personer, vârföre dem nämndemanstjänsten förtros, därefter de nämndemanseden avlade.

MEDBY – 1721

Görge Håkansson i Ingeröd tilltalar majoren välbemälte Bernhard Virgin på Holma, för att denne har satt en främling på det halva hemmanet Medby i Brastads socken. Förmenar sig Görge därigenom vara förnära skett, att icke han emot årlig lega och landskyld skulle framför någon annan få behålla besittelserätten, helst hans förfäder i långa tider tillbaka och nu i dessa svåra krigstider har underhållit alla de besvärigheter, som av ett rusthåll kunnat utgå.

Svaranden, herr majoren Virgin, uppvisar häremot ett köpebrev av den 26 april 1674, varigenom Görge Håkanssons fader, Håkan Olufsson, och dess broder Jacob Olsson å sina egna och samtliga sina syskons vägnar upplåter till framlidne hans excellens, fältmarskalken välborne herr greven Rutger von Askenberg och dess arvingar all deras odelsrätt i bemälte hemman Medby och att de icke något villkor hade emot köpeskillingen 100 daler silvermynt och två tunnor korn. Därpå följde rättens stadfästelse och avsades att säljaren alldeles skadelös hålla skulle bemälte greve och dess arvingar.

Förmenandes alltså herr majoren, som fått detta hemman Medby genom arv, att helt få njuta besittelsen av sin välfångna egendom och således få tillsätta åbo på gården efter sitt eget behag. Ville nu icke tillsätta Görge som brukare av Medby, oaktat hans broder, som nu är död, tidigare satt där. Virgin hade redan för ett år sedan gett Christen Olufsson laga sedel därpå, som han nu ej kunde ändra. Men Christen Olufsson hade transporterat bruket på Oluf Trullsson. Virgin sade sig vara tvungen att antaga en person, som kunde ansvara för rustningen, eftersom Medby är ett rusthållshemman. Han kunde ej anse, att Görge var kapabel att klara det.

Sedan bekände Görge Håkansson att han hade förr trott sig ha någon odelsrättighet i Medby, men då han nu hörde att köpebrevet icke medgav någon dylik rätt, bad han om ursäkt och drog sig tillbaka samt medgav att Virgin måste ha rätt att tillsätta den han helst önskade som brukare av gården ifråga.

Nämndemannen Jon Erickssons gravsten från 1741 på Brastad gamla kyrkogård

RÖE GÅRD – 1721

Befallningsmannen över Åby gods, Johan Fehman, hade instämt samtliga arvingar efter avlidna Anna Hendriksdotter på Röe, salig Matz Engelbretssons efterlämnade änka, som tidigare hade varit gift med befallningsmannen Christen Eriksson-Bruhn, som fick besittningsrätten på Röe gård i sin och sin hustrus livstid av fru Margareta Huitfeldt. Arvingarna var Jacob i Häller, borgaren uti Uddevalla John Paulsson, fältskärsgefallen Peter Wiborg på Bubacka, Gunnar på Gåsön, Hans Andersson i Fiskebäckskil, Hans Reorsson på Ed, Anna och Stina Reorsdöttrar och Swenning i Finsbo, Lyse socken.

Befallningsmannen meddelade, att husesynen hade hållits år 1720 av honom själv och nämndemännen Madz Andersson i Näverkärr och Pehr Nilsson i Häller. Man hade då beräknat huserötan till 290 daler silvermynt, vilken summa arvingarna ålades att betala. Men de protesterade, varför saken uppsköts.

SOLLID – 1723

Länsmannen Jöns Carlsson hade på kyrkoherde Bornanders vägnar instämt bonden Hans Reorsson i Ed, för att han från platsen Sollid, som han brukar, hade bortfört grödan men ingen gödsel fört dit i stället. Svaranden menade att herr kyrkoherden ej hade med hans gårdsbruk att göra. Han hade blott att uppbära den årliga landsskylden, som till Bro prästebol var anslagen, och denna skatt blev lika stor, hur jorden än sköttes. Därför ville Hans Reorsson ha besked om, varför han hade instämts. Saken blev uppskjuten till nästa ting.

ÅKER – 1723

Tjänstepigan Malin Thorsdotter i Åker var av länsmannen instämd till tinget att svara för att hon på annandag Pingst år 1723 under gudstjänsten i Bro kyrka burit på huvudet ett spetselin, som var över två fingrar brett. Hon tillstod att så skett men bad om förskoning från straffet. Hon dömdes dock enligt lagen om yppigheters avskaffande av år 1720 att bota 200 daler silvermynt eller i brist på medel därtill att hållas i fängelse under åtta dagar.

BLÅDJUPERÖD – 1723

Hustru Anna Pehrsson i Blådjuperöd och hennes barn med dess salige man Engelbrekt Pehrsson och arvingar såsom mågen Nills Hermansson och dess hustru Karin Engelbrektsdotters tvenne omyndiga barns vägnar, tilltalar efter föregången stämning Skorves åbor Swen Jönsson och Befwar Nillsson för ett stämmefall, som Skorveborna uppsatt, Blådjuperöds åbor till årlig skada på åker och äng, samt för det bemälte Skorves åbor intagit och till Skorve lagt ett ängestycke, varunder det ännu föregives, tvärt emot ett av kärandena förment ingått vänligt kontrakt samt en dele- och synedom, som hos svaranderna förvaras, påståendes att dammen må utkastas och ängestycket dem tillerkännas.

Svaranderna upplade i rätten en synedom, författad av framlidne häradshövdingen herr Petter Kall och sex nämndemän den 17 juni år 1707, åberopade sig på en gammal synedom av den 26 november år 1626, varmed de vilja fulltyga, att denna saken om ängestycket är då lagligen avgjord och ängestycket dem tillerkänt. Vad stämme-fallet angår åberopar de sig på gammal hävd.

Kärandena berättade att det skall vara talt i gamla tider, att svaranderna i Skorve skolat haft ett litet ängestycke i Stämnen, vilket ängestycke och ett kvarnestöd skolat av Skorves åbor blivit givet till Blådjuperöds åbor, för att Skorves åbor skulle få råda vattnet och få stämma på Blådjuperöds ägor. Och sedan hava svaranderna sig tillvälat skolat ett stycke äng till av Blådjuperöd.

Vad det uppvista kontraktet angår, så förklarar svaranderna att de aldrig sett det eller haft det om händer. Berättandes Swen Nillsson i Skorve, att hans salig fader hade sagt, det Skorves och Blådjuperöds åbor sinsemellan hade ingått en förening, att vem som slog ut vattnet, han skulle plikta därför. Men ett sådant förlikningsbrev haver de aldrig hört eller sett. Eörmenandes svaranderna, att om något sådant brev å någondera sidan hade innehafts, så hade det väl kommit fram i 1707 års synedom, innan saken då avgjordes. Nu förmodar de att denna dom står fast och att de får behålla sin egendom.

Kärandena kunde ej bevisa att svaranderna innehade det påstådda kontraktet, ej heller att de innehade något markstycke utöver de i synedomen åberopade märkena. Tingsrätten avdömde därför följande dom: Beträffande ängestycket skulle parterna rätta sig efter den redan avkunnade domen av år 1707. Beträffande kvarnstämmet kunde ingenting avgöras, men det avsades, att det uppdämda vattnet inte fick tillåtas att göra skada på Blådjuperöds äng och säd.

HALLIND – 1723

Drängen Oluf Giöddesson och dess syster Gertrud Giöddesdotter i Hallind samt deras svåger Anders Swensson och dennes hustru Börta Giöddesdotter, försålde odelsrätten uti en fjärding jord i Hallind till sin modersyster Elisabeth Nillsdotter och hennes man Thorsten Nilsson för femtio daler silvermynt. Hela fjärdingen kostade då nittio daler silvermynt, men Elisabeth hade fått en del av jorden i arv av sin fader. Dessutom hade hon tidigare utlöst sina släktingar med tjugodaler silvermynt.

SKORVE – 1723

Erik Jönsson köper år 1723 en fjärding jord av hela skatte- och rusthållshemmanet Skorve i Bro socken för 42 daler silvermynt av Johannes Swennungsson och dess hustru Ingrid Olufsdotter samt Tore Nilsson med dess hustru Anna Olufsdotter. Köpebrevet skrevs den 30 september år 1723 i Bovallstrand.

BIBERG – 1723

Nills Olsson i Östergården begär att få bruka emot lega eller landskyld halva eller tre fjärdedelar av hemmanet Biberg i Brastads socken, vilken gård hans salig morfader Nills Engelbrektsson ägt men bortpantat till fru Margaretha Hvitfeldt. Överstelöjtnanten Bernhard Virgin på Holma, som nu var ägare till Biberg, ville icke gärna gå med på denna begäran, eftersom Biberg var rusthåll, men han gav med sig till slut.

BREVIK – 1723

Klockaren Peder Eskilsson å sina egna och å sin broder Nills Eskilssons vägnar, som lagligen tillsatta förmyndare för sin avlidne broder Hans Eskilssons barn, tilltalar änkan, hustru Mätta Andersdotter i Brevik efter skiftebrevets innehåll för femtio daler silvermynt, som hon skall ha innestående hos sig. Änkan sade sig vara villig att betala, om hon allenast fick någon tid på sig, då hon skulle betala hälften åt gången.

SÖRTORP – 1731

Klockareänkan, Karin Jönsdotter i Sörtorp, hade instämt Hällers åbor för att de hade huggit en kvarnsten på deras med Sörtorp samfällda mark och sålt till Oluf Jonsson i Hallind. Men sådant var ej olagligt, varför åtalet ogillades. Likaså åtalade hon Hällers åbor för att de hade kört timmer över en äng, som tillhör Sörtorp. Men det berättades, att vägen, som ledde till Vrångbäckes färjeställe, var ofarbar, varför Hällers åbor blev frikända även nu. De hade kört en bit utanför den s.k. vägen, där de tyckte att det var bättre att komma fram än på själva vägbanan, och därför kunde de inte straffas.

RÅGÅRDSDAL – 1731

Länsmannen Jöns Carlsson hade instämt pigorna Kjerstin Ölsdotter i Rågårdsdal och Börta Hansdotter i Brevik för att de hade brukat mycket silke i sina kläder, vilket stred emot förordningen för yppigheternas avskaffande. Men tingsrätten hade efter företagen undersökning funnit, att den oseden att bruka silke trots kungliga förordningen var vanlig bland allmogen.

Sålunda berättades det vid tinget att såväl bondhustrurna som deras döttrar och tjänsteflickor bar silkesmössor. Därför blev de två instämde pigorna frigivna, emedan det inte ansågs att dessa ensamma skulle bestraffas, då överträdelser av kungliga förordningen var vanliga bland allmogen. I stället beslöts att tillskriva landshövdingen härom, så att denne fick reda på förhållandet och kunde vidtaga åtgärder för befrämjande av större laglydnad i detta avseende.

INGALSRÖD – 1731

Länsmannen Jöns Carlsson hade låtit instämma dragonen Oluf Öhrberg som bebodde dragonetorpets under Ingalsröd, för det att han emot den kungliga förordningen hade försålt öl och brännevin. Dragonen kunde icke neka till att han ibland hade haft öl och brännvin till salu, och som det är alldeles stridande emot kungliga förordningen att dylika krögare utom de ordinarie gästgivarna tillåtas, ty kunde ej tingsrätten annat än att vid 40 daler silvermynts vite förbjuda Oluf Öhrberg all dylik försäljning hädanefter. Eljest blev han befriad från plikt denna gång, emedan han sade sig ej ha känt till att dylikt krögeri var genom en kunglig förordning förbjudet.

LYSEKIL – 1731

Gamle mannen, beskedlige Peder Nilsson i Lysekil, anhöll skriftligen om häradsrättens attestation, att han år 1700 blev antagen till lotsålders- och uppsyningsman i bohuslänska skärgården från Lysekil till Koster vid norska gränsen och under samma tid har måst utstå stor fara och många svårigheter, synnerligen i det han år 1711 blev av fienden till sin egendom ruinerad, för det han ej velat biträda fienden utan ställt sig som en trogen undersåtare ägnat och anstått, varföre han till undvikande av fiendens vidare anfall och efter slitande med hustru och barn varit tvungen att flytta uppåt landet ifrån dess näring vid sjökanten.

Haver ock sedan av ålderdom och utstånden möda lotsålders- och uppsyningsmannatjänsten ej längre förmått att förvalta än till år 1714. Och som häradsrättens ledamöter väl bekant är, att så i sanning som föreskrivet står, sig alldeles förvetter, ty varder detta däröver Peder Nilsson till ett säkert bevis meddelat.

HÄLLER – 1731

Nills Persson i Häller, Bro socken, hade till detta ting instämt sina bröder Börje och Lars Perssöner i Häller angående förmåns- och lösningsrätten till den efter fadern, avlidne nämndemannen Per Nilsson, arvfallna halva odelsgården i Häller. Efter uppropet inställde sig parterna de tre bröderna jämte systemmännen, nämndemannen Joen Ericksson i Immestad och Börje Ericksson i Övre Störreberg givandes till känna, att de om arvet äro så till vida överens komna, att den äldste brodern Nills Persson och systemmännen avstår till Börje och Lars Perssöner den halva odelsgården Häller utan något klander nu eller framdeles emot lösen efter hemmanets värde.

Och som av jordebrevet icke någon riktig upplysning kan erhållas om, huru mycket detta halva hemman är värt, och dessutom gårdarna nu för tiden äro i högre pris, överlade häradsrätten på begäran om, huru mycket detta halva hemman kan vara värt och blev beslutat att det kan vara svarsgott för 80 daler silvermynt, som blir 40 daler för varje fjärding, varandes parterna därmed åtskilda, vilket av häradsrätten till oryggelig efterlevnad konfirmerades.

AXTVETEN – 1731

Tolf Olsson i Axtveten hade instämt bonden Harald Christensson i Håveröd, Berfendals socken, tidigare bosatt på Axtveten, angående fyra daler silvermynt, som Harald hade lånat av Tolf i Göteborg förliden höst men sedan inte velat betala igen. Harald Christensson nekade helt till lånet och sade sig ej ha fått några pengar av Tolf.

Men vittnet, drängen Tolle Olsson i Sötorp, Bro socken, som hade varit med på resan till Göteborg, berättade, att han hade sett när Harald fick låna av Tolf en fyradalers plåt. Detta berättade han utan edgång. Harald Christensson ålades att på nästa ting med ed bevisa att han ej låntagit de fyra dalerna av Tolf i Axtveten och sig alltså ifrån dennes fordran fria. Detta ville han dock ej, utan på tinget år 1733 gav han Tolf en dansk krona, varmed denne lät sig nöja.

HOLM A – 1732

Befallningsmannen hade instämt överstelöjtnanten Bernhard Virgin på Holma, därför att denne en söndag vid Brastads kyrka hade slagit sin landbonde Oluf Olsson i Medbo. Det hade dock skett utanför kyrkogården, varför det ej kunde anses för att vara kyrkofridsbrott. Fogden Rasmus Kihlström på Holma svarade i Virgins ställe, att Virgin visserligen ej kunde neka till att han hade slagit sin bonde, men det var en vanlig bestraffning för olydnad, och det var inte gjort med något argt sinne.

Överstelöjtnant Virgin slapp bötesstraff men han blev av rätten förmanad, att om hans underhavande behövde åthugas, så skulle han ej slå dem vid kyrkan utan på någon annan plats.

KNARREVIK – 1732

Jacob Hansson i Knarreвик hade instämt Anders Lökman ibidem för att förmå honom att återtaga köpeskillingen för en avstyckad plats, som han köpt enligt köpebrev av år 1722. Han hade betalat 10 daler silvermynt för platsen. Men nu hade han flyttat därifrån och överlåtit platsen till en son. Rätten beslutade, att Lökman var skyldig återtaga pengarna och således låta köpet återgå, ty det var stridande emot kungliga förordningen att avstycka jord från hemmanen, emedan detta var till skada för Kronan. Det upprättade köpebrevet ansågs alltså vara olagligt.

BLÅDJUPERÖD – 1732

Änkan Anna Pehrsson, som var ägare till en fjärdedels skatterusthåll Blådjuperöd i Bro socken, vilket hon tillsammans med sin avlidne man Engelbrekt Pehrsson hade inköpt för 24 daler silvermynt, hade upprättat ett testamente i april år 1732, genom vilket hon skänkte sin gård i Blådjuperöd till sin dotter Karin Engelbrektsdotter och all lösegendomen till sin dotterson Oluf Nilsson.

Detta testamente blev dock överklagat vid samma ting år 1732 av bonden Oluf Jonsson i Hallind, som var förmyndare för omyndige sonen Pär Olsson i Blådjuperöd, Därvid upplystes, att Karin Engelbrektsdotter var gift med bonden Torsten Hansson i Vrångeback. Pär Olssons fader, salig Oluf Engelbrektsson, var son till Anna Pehrsson och broder till Karin.

HOLMA – 1733

Överstelöjtnanten Bernhard Virgin på Holma erkände vid tinget år 1733 att han hade emottagit 900 daler silvermynt som lån av kontraktsprosten Andreas Bornander i Bro. Pengarna hade använts dels för säteriet Holmas uppbyggande, dels för sina barns uppfostran. Virgin lämnade nu som säkerhet för pengarna gårdarna Medbo i Brastads socken samt Slättna, Brandseröd och Södra Kihla i Lyse socken.

Därvid meddelades, att Slättna var ett halvt hemman och gav en årlig ränta av 8 daler, 24 öre silvermynt. Brandseröd och Medbo var likaledes halva hemman, som räntade åtta daler årligen. Södra Kihla var ett tre fjärdedels hemman, som lämnade 18 daler silvermynt i årlig ränta. Dessa hemman pantsatte alltså Virgin till Bornander, som också i laga ordning fick uppbud på desamma.

STÅNGENÄS – 1733

Natten emellan den 11 och 12 juli år 1733 drog ett mycket våldsamt oväder med hagel och skyfall fram över Stångenäs och Sotenäs härader, varvid den växande säden blev totalt förstörd, särskilt i Brastads socken. Vid höstetinget i Kviström år 1733 anhöll därför åborna på Ingeröd, Fiskeback, Åker, Knarreвик, Bräcke, Lycke, Holländaröd, Ödsmål, Häller, Gåseberg, Nolby, Hede, Nöteberg och Ryk samt Rixö och Norrkila på Stångenäs samt flera gårdar på Sotenäs om befrielse från skatten i anledning därav.

De sade sig ej ha fått någon skörd alls utan menade sig vara tvungna att ge sig ut för att tigga sin föda, då de ej hade något att livnära sig av. Nämndemännen från området, Hans Jacobsson i Ryk, Joen Ericksson i Immestad och Madz Andersson i Näverkärr, intygade med dem, att deras berättelser var riktiga. Tingsrätten hade också noga kännedom om dessa bönders usla belägenhet, varför ansökningen till landshövdingen om skattebefrielsen blev tillstyrkt.

HÄLLER – 1734

Länsmannen Jöns Carlsson hade instämt åborna på Häller i Bro socken, Per Knutsson, Jacob Jacobsson, Lars Nilsson, Nills Persson och Swen Swensson för det de "*övat gruveliga svordomar och slagsmål sinsemellan*". Efter undersökning befanns att tvedräkten uppkommit därigenom att Per Knutssons hästar hade inkommit i Swen Swenssons åkrar, varvid Swen hade hårdragit Knut samt sparkat honom tvenne sparkanden, vilket de inte förnekade någon av dem.

Men de andra gårdsgrenarna hade inte haft någon del i detta bråk. Swen Swensson fick bota 9 daler silvermynt, men de andra blev frikända. Men de blev förelagda med tio daler silvermynts vite att ej bruka svordomar i sitt tal samt ej ställa till slagsmål och oenighet. Den som först kom på någon med sådant, blev skyldig att anmäla den felande för länsmannen.

HOLMA – 1736

Överstelöjtnanten Bernhard Virgin på Holma hade genom sin frälsefogde Rasmus Kihlström låtit till tinget i Kviström instämma drängen Swenning Olsson i Ryk för försummelse under tröskningsarbete på Holma säteri. Då det tröskades på Holma, hade Virgin tyckt att flera tröskearbetare gjorde för dåligt arbete och hade då tillsagt dem att arbeta bättre. Då hade drängen Swenning Olsson svarat: "*Vi tröskar så mycket vi kan!*"

Detta tyckte Virgin var ett oanständigt svar, varför han hade tagit drängen i håret. Då hade drängen sagt till Virgin: "*Slår I mig, så slår jag Eder!*" Då stämde Virgin honom till tinget och begärde av honom 14 daler silvermynt för hans oanständiga tal. Tingsrätten fann, att då drängen varit i frälsearbete på Holma säteri, har Virgin haft husbonderätt över honom, varför han blev dömd till fyra dagars fängelse vid vatten och bröd. Dessutom ålades han att betala fyra daler silvermynt till Virgin, som alltså fick slå av hela tio daler på sin fordran.

HOLMA – 1741

Välbemälte herr Arvid Virgin till Holma hade instämt sina skattebönder Hans Olufsson i Lilla Hede, Per Hansson och Hans Larsson i Holmeröd, för det att de undandragit sig det till säteriet Holma hörande dagsverksarbetet, som de uti hans faders tid varit vana att göra. Parterna kom dock vid tinget överens om följande skriftliga förlikning:

"År 1741 är jag med ovannämnda mina skattebönder så överens kommen om deras förrättade arbete till herregården, som följer. Däremot att Hans Olufsson i Lilla Hede, Per Hansson och Hans Larsson i Holmeröd på deras egen kost plöja och skära det nedersta målet på Lunderäng, säden därav inköra och det om hösten vända, och slå det mål, som ligger mitt för Köregiljan på Storängen, och höet därav inköra, tillsäger jag berörda mina bönder, som jag dem härmed ock försäkrar, att så länge de samma arbeten träget och redeligen förrättar, de skall från allt annat arbete vara befriade och orubbade i deras livstid skola deras innehavande bruk få besitta, samt därjämte om detta dragoneregemente någonstädes skulle bli kommenderat, de från berörde deras arbete så länge skola vara fria, och detta allt i anseende till den tunga, som dem genom munteringens vidmakthållande och presterande åligger.

Till yttermera säkerhet har jag detta med egen hand och sigills påsättande bekräftat, som skedde år och dag, som före skrivet står. – Arvid Virgin. Säsom ombudna och närvarande vittnen: Hans Jacobsson i Ryk. – Hans Olsson i Ryk."

BUBACKA– 1748

Vid höstetinget i Kviström år 1748 hade fältskärsgeällen Petter Wiborg i Bubacka instämt bönderna Simon Olufsson i Kåderöd, Berfendal socken, och Petter Olufsson i Bottnelycke, för att de försålt på auktion en förnämlig och dyrbar silverkanna, som vägde 64 lod, till bonden Simon Börgesson i Önna, Bro socken, för 96 daler silvermynt.

Kannen hade av fältskärsgeällen pantsatts hos Simon Olufsson år 1723 emot 60 daler silvermynt, som skulle erläggas dels i spannemål, dels i kontanter. Då mer än tjugo år hade gått och Wiborg inte ännu återlöst sin kanna, ansåg sig bönderna ha rätt att försälja den. Men de hade sänt bud till Bubacka först och frågat Wiborg om han ville ha den. Han lät emellertid inte höra av sig.

Men då Wiborg fick veta om att kannan försålt, stämde han de nämnda bönderna till tinget med påstående att de inte hade rätt att försälja en pantsatt sak. De svarade dock, att då kannan inte blivit utlöst i rätt tid utan nu gått i arv till tredje led, var de tvingade att försälja den för att få skiftat i boet. Vilket påstående inte heller tingsrätten kunde motsäga.

Vid tinget infann sig emellertid Petter Wiborgs hustru, Helena Hansdotter, och hon förklarade sig vara villig att inlösa kannan från köparen mot erläggande av den vid auktionen bestämda köpesumman. Detta hade Simon Börgesson inte något emot. Tingsrätten ansåg också att kannan var värd de 96 dalerna, vilket blev 1 daler, 16 öre pr lod.